

УДК 821.111 (07)

О. В. Блашків

**«ВІРТУАЛЬНА ЕКСКУРСІЯ» ЯК ПРИЙОМ ФОРМУВАННЯ
СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ
НА ЗАНЯТТЯХ З АМЕРИКАНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

Різні аспекти питання міжкультурної комунікації все частіше стають предметом дослідження вчених гуманітаріїв. Переважно в центрі уваги постає лінгвістична перспектива проблеми (Ф. Бацевич, І. Голуб, В. Манакін, О. Семенюк, О. Яшенкова). Ми хотіли б звернути увагу на це питання, виходячи з тих труднощів, з якими маємо справу, читаючи курс літератури у вищій школі.

Викладачу історії зарубіжної літератури у своїй практичній діяльності необхідно дотримуватися міждисциплінарного підходу як структуротворчого. Це пов'язано не лише з невпинно зростаючим масивом матеріалу та обмеженою кількістю годин, що виносяться на його опрацювання, але й з глобалізаційними тенденціями у нашому суспільстві. Попри позірну відкритість та готовність до інтеграції студенти вишів демонструють до великої міри схематичне та стереотипне сприйняття культур інших народів. Література є тією сферою, що має великий вплив на формування навиків міжкультурної взаємодії та розуміння її нюансів, котрі нерідко ховаються в ближчій чи віддаленій історії та культурі народу. Проблема культури ареалу та усвідомлення її особливостей через посередництво літератури цього ареалу, способів адекватного формування соціокультурної компетенції на заняттях з літератури в такий спосіб набирає особливої ваги та визначає актуальність даної теми.

Одним із шляхів вирішення цієї проблеми, на нашу думку, може бути впровадження на заняттях з американської літератури прийому «віртуальної екскурсії». Метою статті є звернути увагу на проблему формування соціокультурної компетенції на заняттях з зарубіжної літератури та запропонувати прийом «віртуальної екскурсії», пов'язаної з конкретним культурним ареалом, який нам видається ефективним у процесі формування соціокультурної компетенції.

Ареальні студії свого часу були тією ділянкою науки, котра серед перших у своїх дослідженнях почала базуватися на результатах відразу кількох областей науки (географії, історії, політології, соціології, лінгвістики, літературознавства, культурології, тощо), виносячи на чільне місце проблематику культурних взаємин. І хоч жодна з цих дисциплін не має безпосереднім предметом свого дослідження ту чи іншу національну літературу, саме посередництвом художніх творів їм вдається почерпнути чи не найбільше інформації про культурні особливості народів, ареалів, спільнот. Це особливо актуально при

вивченні американської літератури, котра має свою власну самобутню традицію, засновану на регіональному принципі. В дослідженнях феноменів американської літератури та в методичних розробках, присвячених вивченню цього матеріалу в школі та вузі (Т. Денисова, О. Ніколенко, Л. Сердюкова, ін.), недостатньо уваги приділяється методиці його викладання з огляду на формування соціокультурної компетенції студентів. Пропонована віртуальна лекція-екскурсії на тему «Літературний Бостон» (Literary Landmarks of Boston & Boston Area: Virtual Excursion) неодноразово проводилася нами в межах курсу «Історія літератури Англії та США», що читається для студентів факультету романо-германської філології Дрогобицького державного педагогічного університету. При цьому треба зауважити, що є два варіанти проведення цієї лекції – як вступної та підсумовуючої. Даний тип лекції ми використовуємо для покращення ефективності засвоєння студентами матеріалу курсу, комплексного розуміння обраної теми, адекватного формування соціокультурної компетенції.

Структура віртуальної лекції-екскурсії «Літературний Бостон».

Практичним завданням заняття є залучення студентів до усного відтворення історії та культури регіону, при цьому у своїх відповідях їм необхідно інтегрувати знання, отримані в межах вивчення різних курсів (Країнознавства, Історії літератури Англії та США, Історії літератури для дітей, Історії педагогіки, Основ теорії мовної комунікації). Метою даного виду роботи є: 1) введення чи перевірка фактичних знань, пов'язаних з регіоном та 2) формування історичної бази для соціокультурної компетенції про американське суспільство, необхідної для вивчення американської літератури наступних століть (к. 19 – п. 21 ст.).

Поставлена мета заняття передбачає інтеграцію фактичних та теоретичних знань студентів: 1) історична/країнознавча компетенція (корабель «Mayflower», колоніальний період, День подяки, Війна за незалежність, Декларація незалежності); 2) літературна компетенція (знання біографії та текстів наступних авторів: Д. Франклін, Р. В. Емерсон, Д. Г. Торо, Л. М. Елкотт, М. Фуллер, Н. Готорн, Г. В. Лонгфелло); 3) літературознавча компетенція (Просвітництво, Романтизм, трансценденталізм, поети-браміни, романтичний (історичний) роман, романтичний герой); 4) релігійна компетенція включає базові знання студентами історії християнства, індуїзму та ідеї релігійної толерантності як базової для існування та функціонування суспільства (пуританство, Covenant of Works, Covenant of Grace, and Covenant of Redemption, «Американська мрія», Джон Вінтроп, релігійна толерантність); 5) культурологічна компетенція передбачає орієнтацію у соціокультурній ситуації регіону даного періоду (релігійна толерантність, «Американська мрія», мультикультурність, хвилі еміграції, аболюціонізм, Маргарет Фуллер «Жінка в XIX столітті», суфражизм, фемінізм); 6) мовна компетенція передбачає готовність і

вміння студентів граматично висловлюватися, послуговуючись необхідною термінологією; 7) соціокультурна компетенція передбачає адекватна оперування студентами такими необхідними для розуміння подальших етапів в історії американської літератури поняттями і термінами як «американська мрія», «американські цінності», «мультикультурність», «ідентичність», «різноманітність», «етнічність», «поліцентризм», «регіональність», «пуританство», «афро-американська література», «жіноча література», «поп-культура».

Ілюстративний матеріал для заняття включає фотографії, карти, репродукції картин, портрети письменників, поетів, історичних та культурних діячів, пов'язаних з Бостоном та Новою Англією і може бути оформлений у вигляді презентації.

Зміст заняття

Інструкція для студентів: Today, we are going on a tour. Our virtual guide will take us around Boston and Boston area, showing us places important and dear to Americans which we heard of or read about, bringing them closer to us and making them more personal to us as the learners of the American literature. Each of you is going at some point of our tour to perform a role of a tour guide, telling a story about a certain landmark. You will also be proposed to comment on quotations from some authors. You all are greatly encouraged to share your knowledge and opinion.

- **Boston**

Illustrations: maps of New England area/Boston, the Massachusetts Bay Colony, pictures of the Freedom Trail sites, which make a walking tour of downtown Boston (Old State House).

Historical events/phenomena/notions: the Gunpowder Plot, the “Mayflower; the colonial period of American history, the British North America; the Pilgrims and the Plymouth Colony, the Puritans and the Massachusetts Bay Colony; John Winthrop (1587–1649), his sermon «A Model of Christian Charity» (the “City on a Hill” sermon), Puritan ethic, Covenant of Works, Covenant of Grace, and Covenant of Redemption; Boston Massacre (1770), Boston Tea Party (1773), War of Independence (1775–1783); the First Continental Congress, the Founding Fathers.

Literary context: Benjamin Franklin as a man of Enlightenment, the Founding Father, and a writer. **Interpreting** the following quotation (from «When in the Course of human events,..» to «as to them shall seem most likely to effect their Safety and Happiness»), say why according to the colonists the independence was necessary (1), how this extract reflects basic Americans values (2).

- **Concord**, 32 km West of Boston

Illustrations: maps, pictures of Concord, portraits of R. W. Emerson, D. H. Thoreau, L. M. Alcott, M. Fuller.

Historical events/phenomena/notions: the first inland settlement of the Massachusetts Bay Colony, the Battle at Concord, the first battle of American Revolution.

Cultural context: the first rural artists' colony to propose alternative for the American materialism.

Literary context: American Romanticism, Transcendentalism (the unity of the world and God, the doctrine of self-reliance and individualism), a quarterly magazine «The Dial». **Interpreting** the poems «Merops» by R. W. Emerson, answer the question what according to Emerson a poet should and should not do (1), prove that it is a Romantic poem (2), find links between the poem and Emerson's essays (3). **Interpreting** the philosophy of H. D. Thoreau as provided in «Walden», focus on the ideas of self-reliance, ecological consciousness, do-it-yourself independence, and the theory of civil disobedience and peaceful resistance. **Interpreting** the role of women, comment on «Little Women» by Louisa May Alcott, its correlation with Margaret Fuller's book «Women in the Nineteenth Century».

Salem, 26 km North of Boston

Illustrations: maps/pictures of Salem, portraits of N. Hawthorn.

Historical events/phenomena/notions: the Indian settlements of the region, the colonial policy towards Native Americans in 1492-1860s, frontier wars with Indians,

Cultural context: Salem witch trail of 1692, prior witchcraft case in Europe; Reverend Samuel Parris and Tituba, an Indian female servant. Connection to literature: «Lois the Witch» (1859), a novella by Elizabeth Gaskell, «Giles Corey of the Salem Farms» (1868), a play by H. W. Longfellow.

Literary context: Late Romanticism, the Romantic (historical) novel. **Interpreting** the novel «The Scarlet Letter» by N. Hawthorne, analyze the genre of a historical novel (1), compare it with any novel of W. Scott on that matter (2), comment of the central theme – adultery and its socio-cultural context (3), try to answer why this book remain in the top ten read by the Americans today (4), what American values are discussed in the novel (5).

• **Cambridge**, 6,5 km West of Boston

Illustrations: maps/pictures of Cambridge and Harvard University, portraits of J Adams, H. W. Longfellow, J. R. Lowell, O. W. Holmes, R. Frost, T. S. Eliot, e. e. cummings.

Historical events/phenomena/notions: founding of Harvard College in 1636, legends and facts about Harvard, the "Brahmin elite".

Cultural context: Native American literature and culture, European vs. American Romanticism, creating genuine American literature, multiculturalism, American identity, ethnicity.

Literary context: Romanticism, the Romantic (historical) novel, the Boston Brahmins; generation of men of letters educated at Harvard (R. Frost, T. S. Eliot, e. e. cummings, etc.). **Interpreting** the poem «The Song of Hiawatha» by H. W. Longfellow, analyze its first canto (1), the author's political purpose in the poem (2), the main idea (3), the main character as a Romantic hero (4), other Romantic characteristics (5).

Наголосимо, таке заняття-екскурсія може бути проведено як з метою введення матеріалу в інформаційне поле студентів, в цьому випадку лектор повністю розкриває тему одноосібно, так і з метою закріплення чи перевірки знань студентів. Залежно від цього, а також від мовного рівня студентів та їх фахової компетенції, названий матеріал може бути опрацьованим в межах одного заняття (90 хв.) або ж бути розділеним на окремі чотири заняття, відповідно до зазначених географічних пунктів віртуальної екскурсії. Наша практика дозволяє зробити висновок, що запропонована форма заняття є ефективною для студентів саме у форматі підсумовуючої лекції, оскільки таке заняття базується на засаді інтерактивності. Саме можливість взяти безпосередню особистісну участь у віртуальній екскурсії, бути так би мовити гідом на певному її етапі дає студентам відчуття глибокої заангажованості в навчальній діяльності, яка для них набирає характеристик творчої роботи чи рольової гри. Щоправда, інколи ми стикалися з певною психологічною неготовністю студентів до такої співпраці, яку вдавалося подолати, пропонуючи їм варіанти відповідей чи моделюючи відповідні навчальні ситуації. Зазначимо, що особливо цікавими для студентів виявилися питання, пов'язані з історією культурних явищ та понять, стосовно котрих серед української молоді закріпилися певні стереотипні уявлення («американська мрія», «американська ідентичність», «фемінізм»).

Підсумовуючи, наголошу на ефективності віртуальної екскурсії як того типу заняття, яке дозволяє інтегрувати різноманітні види навчальної роботи, знання та компетенції студентів з різних навчальних дисциплін та акцентувати увагу на здатності студентів самостійно знаходити зв'язки поміж історичними та культурними подіями, їхнім відображенням у літературі, їх відлунням та сприйняттям сьогодні в контексті міжкультурної взаємодії. Таким чином, подальшу розробку теми в межах методики викладання літератури вважаємо важливою і необхідною.

Блашків О. В. «Віртуальна екскурсія» як прийом формування соціокультурної компетентності студентів на заняттях з американської літератури

Стаття піднімає проблему формування соціокультурної компетенції студентів на заняттях з американської літератури. Автором запропоновано прийом «віртуальна екскурсія» як структуротворчого для вступного чи підсумкового типу лекції/заняття з конкретної теми. Відзначено міждисциплінарний та інтерактивний характер такого заняття, спрямованого на інтеграцію знань студентів про даний культурний ареал та закріплення у них адекватного уявлення про даний регіон в контексті міжкультурної комунікації. Наголошено на ефективності цього прийому завдяки творчому характеру навчальної діяльності та високій заангажованості студентів у неї.

Ключові слова: соціокультурна компетенція, прийом, «віртуальна екскурсія», «літературний Бостон», міжкультурна комунікація.

Блашків О. В. «Виртуальная экскурсия» как прием формирования социокультурной компетентности студентов на занятиях по американской литературе

В статье поднята проблема формирования навыков социокультурной компетенции студентов на занятиях по американской литературе. Предложен прием «виртуальной экскурсии» как структурнообразующий во вступительных или завершающих типах лекций/занятий на избранную тему. Отмечен междисциплинарный и интерактивный характер такого занятия, направленного на интеграцию знаний студентов о данном культурном регионе, а также на закрепление адекватного восприятия конкретного культурного региона. Подчеркнута эффективность этого приема благодаря творческому характеру учебной деятельности и высокой степени заангажированности в ней студентов.

Ключевые слова: социокультурная компетенция, прием, «виртуальная экскурсия», «литературный Бостон», межкультурная коммуникация.

Blashkiv O. V. Developing Socio-cultural Awareness: «Virtual Excursion» at American Literature Classes

The article deals with the problem of shaping and developing socio-cultural awareness among the university students learning American Literature. The author states that the problem of intercultural communication nowadays has become one of the major problems the university students have to deal with inside and outside the curriculum. Although the problem is mostly approached by the foreign language teachers and linguists, the courses of world literature might also provide a necessary background for dealing with this matter. Combining the approaches of Area and Culture Studies in literature class, the author proposed the «virtual excursion» as the type of lecture, which might effectively assist the shaping and development of socio-cultural awareness among university students. The author stresses the high level of students' involvement into this kind of activity dues to their ability not only to prove their subject knowledge, but also discover links between historical context, cultural phenomena and their reflection in the text, which in itself expresses student's creativity and individualism as well as develops their socio-cultural awareness.

Key words: socio-cultural awareness, «virtual excursion», «literary landmarks of Boston», intercultural communication.

Стаття надійшла до редакції 05.02.2013 р.

Прийнято до друку 30.05.2013 р.

Рецензент – к. пед. н., доц. Михайленко І. П.